

ORTADOğU GÜNDEMİ

5-11 Aralık 2022

2022

■ LEVANT GÜNDEMİ

• Suriye

• Uluslararası Gündemde Suriye

ABD'nin 2023 savunma bütçesini de içeren ve Temsilciler Meclisinde kabul edilen Ulusal Savunma Yetkilendirme Yasa (NDAA) tasarısında, YPG'nin de faydalanacağı IŞİD ile mücadele fonunun Suriye kısmından 18 milyon 368 bin dolar kesinti yapıldığı kaydedildi. Ancak ABD Kongresinin, ABD Ordusunun YPG terör örgütüyle iş birliğini de içeren faaliyetler için talep ettiği 165 milyon 309 bin dolara onay verdiği belirtildi.¹

Birleşmiş Milletler (BM) Suriye Özel Temsilcisi Geir Pedersen, Cenevre'deki Anayasa Komitesi sürecini yeniden canlandırmayı görüşmek üzere iki aydan kısa bir süre içinde ikinci kez Şam'a gitti. Suriye Dışişleri Bakanı Faysal Mikdad, Pedersen ve beraberindeki BM heyetiyle bir araya geleceğini belirtti. Pedersen'in ayrıca Rusya'nın Şam Büyükelçisi ve Rusya Devlet Başkanı'nın Suriye ile ilişkilerin geliştirilmesinden sorumlu özel temsilcisi Alexander Yefimov ile de görüşeceği kaydedildi.²

Rusya Dışişleri Bakanı Lavrov, ABD'nin Suriye'nin kuzeyindeki terör örgütü YPG'yi desteklediğini ve bağımsız bir Kürt devleti kurulmasını istediğini belirterek, "Bu, Amerikalıların uzun zamandır benimsediği 'böl ve yönet' çizgisidir" açıklamasında bulundu.³

• Suriye Rejimi

Suriye İnsan Hakları Gözlemevi'nin (SOHR) aktardığı habere göre, onlarca kişinin Suriye'nin güneyindeki Süveyda kentinde, sık sık yaşanan elektrik kesintileri, su kesintileri ve artan yakıt ve gıda fiyatları gibi kötüleşen yaşam koşullarını protesto etmek için gösterilere katıldı. Yerel kaynaklar tarafından yayımlanan habere göre ise protestocuların valilik binasına saldırdığı ve rejim Başkanı Beşar Esad'ın resimlerini yırttığı bildirildi.⁴

Suriye İç Ticaret Bakanlığı 5 Aralık Pazartesi günü yaptığı açıklamada dizel ve benzin fiyatlarının yaklaşık yüzde yüz oranında artacağını duyurdu. Bakanlık, endüstriyel ve ticari dizelin litresinin 2.500 Suriye poundundan 5.400 Suriye pounduna, benzinin litresinin ise 4.900 Suriye pounduna satılacağını açıkladı.⁵

1 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abd-savunma-butcesinde-pkk-ypgnin-de-faydalanacagi-fondan-18-milyon-dolar-kesinti-yapildi/2759161>
2 <https://syrianobserver.com/news/80625/pedersen-in-damascus-to-meet-mekdad.html>
3 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/lavrov-abd-nin-suriye-nin-kuzeyinde-bol-ve-yonet-taktigi-uyguladigini-belirtti/2757888>
4 <https://www.middleeastmonitor.com/20221205-dozens-protest-in-pro-syria-regime-city-of-as-suwayda/>
5 <https://www.middleeastmonitor.com/20221207-syria-regime-raises-fuel-prices-as-private-company-sells-oil-derivatives/>

• Fırat'ın Doğusu

Amerikan Kuvvetleri, Türkiye'nin hava bombardımanı nedeniyle kısa bir süre durdurdukları Suriye'nin kuzeyindeki Suriye Demokratik Güçleri (SDG) ile ortak operasyon ve devriyelere 3 Aralık Cumartesi günü, Türkiye'nin hava harekâtının büyük ölçüde azalmasının ardından yeniden başladı. İlk ortak devriye Haseke vilayetinin yakınlarındaki bir Amerikan üssünden çıkarak Irak sınırı yakınlarındaki bir başka Amerikan üssüne doğru ilerlerken görüldü. Bu devriyenin ABD birliklerine ait dört ve SDG'ye ait bir zırhlı araçtan oluştuğu bildirildi.⁶

SDG, 5 Aralık 2022 tarihinde Haseke vilayetinin doğu banliyölerinden el-Fakka köyüne bir baskın ve tutuklama operasyonu gerçekleştirdi. Suriye İnsan Hakları Ağı (SNHR) üç sivilin tutuklandığını ve adı açıklanmayan bir yere götürüldüğünü belgeledi. SNHR, gözaltında tutulanların ailelerinin gözaltı konusunda bilgilendirilmediğini, yetkililerin telefonlarına el koyduğunu ve aileleriyle iletişim kurmalarını engellediğini kaydetti.⁷

• İdlib ve Harekât Bölgeleri

Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı, Suriye'nin Cerablus ve Bab bölgelerindeki operasyonlarda terör örgütü IŞİD'in sözde maliye emirinin de aralarında bulunduğu 18 teröristin yakalandığını bildirdi. Cerablus ve Bab bölgesinde 3 Aralık'ta gerçekleştirilen operasyonlarda, taban genişletme, propaganda, eleman teminiyle istihbarat toplama faaliyetleri yürüten ve aynı zamanda da eylem arayışı içerisinde olduğu değerlendirilen 13 IŞİD'li terörist yakalandı. Aynı gün Münbiç bölgesinden eylem amaçlı Cerablus bölgesine gönderildiği tespit edilen 5 terör örgütü mensubu da gözaltına alındı.⁸

Birleşmiş Milletler 6 Aralık Salı günü Suriye'nin İdlib vilayetine Türkiye üzerinden 37 tır insani yardım malzemesi gönderdiğini açıkladı. Yapılan bilgilendirmelere göre yardım konvoyu Türkiye'nin güneyindeki Hatay ilinde, Suriye'nin Bab El-Hava Kapısı'nın karşısındaki Cilvegözü Sınır Kapısı'ndan giriş yaptı. Yardımın Suriye'nin kuzeybatısındaki İdlib kenti ve banliyölerindeki ihtiyaç sahiplerine dağıtılması planlandığı belirtildi.⁹

• İsrail-Filistin

İsrail Savunma Bakanı Benny Gantz, başbakan adayı Binyamin Netanyahu'nun hükümeti kurma müzakereleri kapsamında üzerinde anlaşmaya varılan tartışmalı politika değişiklikleriyle mücadele etmek için bir kampanya başlatarak muhalefet liderlerini bir eylem forumu kurmaya çağırdı. Bu forumun, eğitim, IDF yönetimi ve devletin kontrol ve

6 <https://www.middleeastmonitor.com/20221205-us-forces-resume-joint-patrols-with-sdf-in-north-east-syria-amid-looming-turkish-operation/>

7 <https://news.snhr.org/2022/12/07/sdf-arrest-multiple-civilians-in-eastern-hasaka-governorate-december-5-2022/>

8 <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/suriyenin-kuzeyinde-deas-ve-pkkli-18-terorist-yakalandi/2755155>

9 <https://www.middleeastmonitor.com/20221207-37-un-aid-trucks-enter-syrias-idlib-via-turkiye/>

denge sistemi de dâhil olmak üzere İsrail'in demokratik değerlerinin ihlallerini engellemek için hareket edeceği bildirildi.¹⁰

İsrail'de başbakan adayı Binyamin Netanyahu 8 Aralık Perşembe akşamı Cumhurbaşkanı Isaac Herzog'a koalisyon kurma yetkisini iki hafta daha uzatma talebinde bulundu. Likud lideri, hem Şas Partisi hem de Birleşik Tevrat Yahudiliği ile pozisyonlar konusunda henüz çözülmemiş meseleler olduğunu belirtti. Netanyahu müzakerelerde önemli ilerleme kaydedildiğini ancak yavaş ilerleme nedeniyle bir koalisyon oluşturmak için 14 günlük uzatmanın tamamına ihtiyacı olacağını da aktardı.¹¹

Mısır, 9 Aralık Cuma günü işgal altındaki Filistin topraklarındaki durumun kötüye gittiği konusunda uyarıda bulunarak uluslararası eylem çağrısında bulundu. Çağrı, Mısır Dışişleri Bakanlığınca İsrail işgal ordusu tarafından vurularak öldürülen 3 Filistinlinin Cenin'deki cenazesinin ertesi günü yapıldı. Bakanlık ayrıca Kahire'nin işgal altındaki topraklarda Filistin halkını hedef alan şiddet olaylarından duyduğu "aşırı endişeyi" dile getirdiğini bildirdi.¹²

Filistin Adalet Bakanı Muhammed el-Şalaldeh, ülkesinin İsrail'i uluslararası ve bölgesel mahkemeler önünde ihlalleri ve suçlarından sorumlu tutmaya devam edeceğini söyledi. Bakan el-Şalaldeh, AA muhabirine yaptığı açıklamada, Uluslararası Ceza Mahkemesinin acil soruşturma başlatması ve Filistin halkına karşı suç işlemekle suçlananların isimlerinin verilmesi gerektiğini belirtti.¹³

• Ürdün

Ürdün Kraliyet Divanından 3 Aralık Cumartesi günü yapılan açıklamaya göre Ürdün Kralı II. Abdullah ile Mısır Cumhurbaşkanı Abdulfettah el-Sisi, Mısır'ın başkenti Kahire'de bir araya geldi. İki lider, ortak çıkarları göz önünde bulundurarak bölgesel meselelerde iş birliği ve istişareyi sürdürmenin önemine dikkat çekti. Ürdün ile Mısır arasındaki ortaklaşmayı Irak ile üçlü olarak genişletmenin gerektiği de belirtildi.¹⁴

Ürdün Kralı II. Abdullah 5 Aralık Pazartesi günü İtalya'ya resmî ziyaret gerçekleştirdi. Kral Abdullah ve İtalya Başbakanı Giorgia Meloni Akdeniz ve Ortadoğu'daki gelişmeleri görüştükleri vurgulanan açıklamada, özellikle İsrail-Filistin barış süreciyle bölgedeki enerji ve su alanlarındaki iş birliği konularını derinlemesine değerlendirdikleri belirtildi.¹⁵

10 <https://www.jpost.com/israel-news/article-724042>

11 <https://www.jpost.com/israel-news/politics-and-diplomacy/article-724328>

12 <https://www.aljazeera.net/news/2022/12/9/داعية-الى-تحرك-دولي-مصر-تحذر-من-تدهور>

13 <https://www.aljazeera.net/news/2022/12/9/وزير-العدل-الفلسطيني-ماضون-بمسألة>

14 https://petra.gov.jo/Include/InnerPage.jsp?ID=46762&lang=en&name=en_news&cat=en_news

15 https://petra.gov.jo/Include/InnerPage.jsp?ID=46811&lang=en&name=en_news&cat=en_news

Ürdün Kralı II. Abdullah 9 Aralık Cuma günü Suudi Arabistan'ın ev sahipliğinde düzenlenen Arap-Çin İşbirliği ve Kalkınma Zirvesi'ne katılan Ürdün heyetine başkanlık etti. Kral Abdullah'ın zirveye katılımı, Suudi Arabistan Kralı Selman bin Abdülaziz el-Suud'un daveti üzerine gerçekleşti. Ürdün heyetinde Kral Abdullah'a ek olarak Başbakan Bişer Hasavne, Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Eymen Safedi, Kraliyet Ofisi Müdürü Cafer Hasan, Ürdün'ün Arap Birliği Daimî Temsilcisi Amjad Adaileh ve Ürdün'ün Riyad Büyükelçisi Ali Kayed yer aldı.¹⁶

Ürdün Ordusundan yapılan yazılı açıklamada, sınır muhafızları ve güvenlik güçlerinin, Suriye topraklarından yasa dışı yollarla ülkeye sızma ve büyük miktarda uyuşturucu sokma girişimine yönelik operasyon düzenlediği belirtildi. Operasyonlarda, angajman kurallarının uygulandığı ve ülkeye girmeye çalışan bir kişinin yaralandığı, diğerlerinin ise Suriyeye kaçtığı ifade edildi. Bölgede yapılan aramalarda 8 bin 873 esrar, 3 milyon 141 bin Captagon hap, 376 mermi ve bir miktar para ele geçirildiği, ilgili makamlara teslim edildiği kaydedildi.¹⁷

• Lübnan

Lübnan parlamentosunun cumhurbaşkanını seçmek için yaptığı dokuzuncu oturumdan da bir sonuç alınamadı. Böylece, bir sonraki oturum 15 Aralık tarihine ertelendi. Diyalog çağrısını yineleyen Meclis Başkanı Nebih Berri açıklamasında, "Karşılıklı diyalog çerçevesinde tüm meslektaşlarımın görüşlerini almayı umuyorum" ifadelerini kullandı.¹⁸

Körfez ve İsrail medyasında çıkan haberlerde, İran'ın Meraj Hava Yolları üzerinden Lübnan'daki Hizbullah'a silah taşıdığı iddia edildi. Lübnan ise ABD'nin yaptırımını altındaki İran'a ait Meraj Hava Yolları'nın Hizbullah'a silah taşıdığı yönündeki iddiaların asılsız olduğunu açıkladı. Söz konusu hava yolunun ilk defa Beyrut'a 14 Kasım'da sefer düzenlediğini belirten Lübnanlı bir yetkili, şirketin tüm güvenlik yükümlülüklerini yerine getirdiğini söyledi.¹⁹

Suudi Arabistan'ın Beyrut Büyükelçisi Velid Buhari, Lübnan-Suudi Arabistan İş Konseyinden bir heyetle yaptığı görüşmede, Riyad'ın iki ülke arasındaki ilişkilerin ve ekonominin en iyi durumda olmasını umduğunu belirtti. Bununla birlikte Riyad'ın, Lübnan'ın Suudi Arabistan'a yönelik sistematik kaçakçılık operasyonlarıyla özellikle de uyuşturucu kaçakçılığıyla etkin bir şekilde mücadele etmesini beklediğini aktardı.²⁰

16 <https://www.jordantimes.com/news/local/king-heads-jordanian-delegation-riyadh-arab-china-summit>

17 https://petra.gov.jo/Include/InnerPage.jsp?ID=46915&lang=en&name=en_news&cat=en_news

18 <https://turkish.aawsat.com/home/article/4032146/lubnan-da-cumhurbaşkanını-seçmek-için-düzenlenen-dokuzuncu-oturumdan-da-sonuç>

19 <https://turkish.aawsat.com/home/article/4033581/lubnan-irana-ait-hava-yolu-şirketinin-hizbullaha-silah-taşıdığı-iddialarını>

20 <https://turkish.aawsat.com/home/article/4027216/buhari-suudi-arabistan-lubnan-yardım-etmeye-hazır-ve-lubnan'ın-üzerine-düşeni>

Beyrut Ceza Mahkemesi 8 Aralık Perşembe günü Lübnan'ın en ünlü "Captagon" hapi satıcılarından Hasan Diggü'ya ağırlaştırılmış yedi yıl hapis cezası verdi. Hapse ek olarak ağır çalışma cezası kararı da alan mahkeme Diggü'yu ayrıca 100 milyon Lübnan lirası para cezasına çarptırdı. Bu, yetkililerin aylardır kaçakçılık operasyonlarını engellemek için çalışmalarına hız verdiği ülkede, bu düzeyde önde gelen bir "Captagon" satıcısının ilk mahkumiyeti oldu.²¹

■ IRAK GÜNDEMİ

• Siyaset

Irak Başbakanı Muhammed Şiya es-Sudani, Suudi Arabistan'ın başkenti Riyad'da düzenlenen Arap-Çin zirvesine katılmak üzere 8 Aralık'ta Suudi Arabistan'a gitti.²² Zirveden sonra yaptığı sosyal medya paylaşımında, "Arap kardeşlerimizin ve Çinli dostlarımızın yararına olacak ekonomik ilişkiler konusunda bir köprü olmayı arzu ediyoruz" ifadelerini kullanan Sudani, Irak'ın kalkınma konusunda bölgenin deneyimlerinden yararlanmaya istekli olduğunu belirtti.²³

Irak Başbakanı Sudani, Birleşmiş Milletler (BM) Genel Sekreteri Antonio Guterres ile telefon görüşmesi gerçekleştirdi. Görüşme esnasında Arap-Çin zirvesine katılmak üzere Riyad'da bulunan Sudani, BM'nin birçok insani yardım ve kalkınma dosyasında Irak'a yardım etme çabasında bulunduğu vurgu yaparak bu çalışmalara övgüde bulundu. Sudani, BM Genel Sekreteri'ne Irak'ın egemenliğini ve güvenliğini desteklediği için teşekkür etti. Guterres ise BM'nin çevre, su kıtlığı ve iklim değişikliği de dâhil olmak üzere çeşitli dosyalarda yeni Irak hükûmetiyle iş birliğine hazır olduğunu ifade etti. Guterres, Irak'ın bölgesel konumunun önemine dikkat çekerek bölgesel istikrarın tesisi için Irak'ın bir köprü olduğunu belirtti.²⁴

BM Genel Sekreteri Irak Özel Temsilcisi ve BM Irak Yardım Misyonu (UNAMI) Başkanı Jeanine Hennis-Plasschaert, Ayetullah Ali el-Sistani ile görüşmek üzere Necef'e gitti. Plasschaert görüşmenin iki gün öncesinde de Irak Başbakanı Sudani ile bir araya gelmişti.²⁵

Irak Başbakanı Sudani, fitneleri ortadan kaldırmanın, aşırılık yanlısı hayalleri ve nefret söylemini gömmenin Irak için bir zorunluluk olduğunu söyledi. Terör örgütü IŞİD'in yenilgisinin beşinci yıl dönümünde yapılan törende konuşan Sudani, zaferin tüm askerî un-

21 <https://turkish.aawsat.com/home/article/4033886/lubnanin-'captagon-krali'-lakapli-uyusturucu-baronu-7-yil-hapis-cezasina>

22 <https://www.iraqnews.com/iraq/iraqi-pm-arrives-in-saudi-arabia-to-participate-in-arab-chinese-summit/>

23 <https://www.iraqnewsgazette.com/after-the-arab-chinese-summit-al-sudani-tweeted-iraq-with-its-weight-and-capabilities-is-capable-of-being-a-meeting-point-between-east-and-west/>

24 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/UN-Secretary-General-expresses-support-to-Al-Sudani-s-government>

25 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Plasschaert-arrives-in-Najaf-to-meet-Ali-al-Sistani>

surların çabalarıyla kazanılan ortak bir zafer olduğuna işaret etti. Konuşmasında Irak'ın kültürel çeşitliğinin bir zenginlik olduğuna vurgu yapan Sudani, teröre ve aşırılığa karşı olduklarını ve bu doğrultuda kültürel zenginliği ön plana çıkarmanın aşırılıkla mücadelede önemli bir faktör olduğunu belirtti.²⁶

• Güvenlik

Irak İçişleri Bakanlığı, başbakanın talimatıyla ordu birliklerinin Vasıt, Divaniye ve Musenna vilayet merkezlerinden çekilerek güvenliği polis güçlerine devredebileceğini açıkladı. Irak Ortak Operasyonlar Komutanlığı Sözcüsü Tümgeneral Tahsin Hafaci, askerî güçlerin, belirlenen takvim doğrultusunda devir teslim yapacağını ifade etti. Tümgeneral Hafaci, ordu güçlerinin vilayet sınırlarında oluşturulacak karargâhlarda kalmaya devam edeceğini ve istenmeyen durumların ortaya çıkması hâlinde karşı koymak için hazır bekletileceklerini belirtti.²⁷

Irak Silahlı Kuvvetler Başkomutanı Sözcüsü Tümgeneral Yahya Resul, Bağdat hükûmetinin tüm komşu ülkelerle güçlü ilişkiler kurmak istediğini belirterek Silahlı Kuvvetler Başkomutanı Sudani'nin, "hem İran hem de Türkiye ile olan sıfır hattının kontrol edilmesi talimatını verdiğini" söyledi. Yahya Resul bu amaçla sınır muhafızlarının takviye edilmesi ve tüm ihtiyaçlarının tahsis edilmesi emrinin verildiğini belirtti.²⁸

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Basın Bürosundan yapılan yazılı açıklamada, ülke sınırlarının korunması için Sınır Muhafızları Gücü oluşturulmasının olumlu karşılandığı ancak bu yeni birimde Türkmenlerin de yer almasının istendiği belirtildi. İçişleri Bakanlığına bağlı Sınır Muhafızları Gücü bünyesinde sadece Türkmenlerin değil ülkedeki tüm kesimlerinin yer alması gerektiği vurgulanan açıklamada, atamaların adaletli olması için Başbakan Sudani'nin konuya müdahil olması talep edildi. Açıklamada bu yeni gücün yer alacağı sınır bölgelerinde Türkmenlerin de yaşadığına işaret edilerek, Sınır Muhafızları Gücü için sadece Erbil, Duhok ve Süleymaniye'den yapılacak başvuruların değerlendirilmesinin "atamaların tek millete tahsis edildiğinin göstergesi" olduğu ifade edildi.²⁹

Nasıriye'de toplanan bir grup, aktivist Haydar Zeydi'nin 2020'de ABD saldırısında öldürülen Haşdi Şaabi Başkan Yardımcısı Ebu Mehdi Mühendis'i eleştirdiği için hapis cezasına çarptırılmasını protesto etti. Eyleme müdahalede bulunmak isteyen güvenlik güçleriyle göstericiler arasında çatışma çıktı. Çatışma sırasında askerlerin açtığı ateş sonucu iki gösterici öldü. 17 gösterici ise yaralandı. Iraklı aktivist Zeydi, ABD saldırısında öldürülen Haşdi Şaabi Başkan Yardımcısı Mühendis ile ilgili sosyal medyadaki olumsuz paylaşım-

26 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Al-Sudani-Iraq-has-a-tall-order-ahead-to-bury-extremism>

27 <https://www.basnews.com/tr/babat/786839>

28 <https://www.rudaw.net/turkish/middleeast/iraq/04122022>

29 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/irakta-turkmenler-yeni-olusturulacak-sinir-muhafizlari-gucunde-yer-almak-istiyor/2759078>

ları gerekçesiyle 5 Aralık'ta mahkeme tarafından 3 yıl hapis cezasına çarptırılmıştı.³⁰ İnsan Hakları İzleme Örgütünden (HRW) Adam Coogle, Irak hukuk sisteminin barışçıl gösterilerin bastırılması konusunda kullanılmaması vurgusu yaparken Haydar Zeydi'nin, Irak Ceza Kanunu'nun herhangi bir devlet kurumuna alenen hakaret etmeyi yasaklayan 226. maddesi uyarınca yargılandığı belirtildi.³¹

• Ekonomi

Başbakanlık Basın Ofisinden yapılan yazılı açıklamada, Genel Vergi Dairesine ait 2 milyar 500 milyon dolarlık mevduatın iadesine ilişkin yeni gelişmelere yer verildi. Açıklamada, ilgili komisyonların çalışmaları sonucu 134 milyar 455 milyon dinarın (yaklaşık 92 milyon dolar) daha devlete iade edildiği belirtildi. Böylece, toplam iadenin 317 milyar 535 milyon dolar (yaklaşık 217 milyon dolar) olduğu ifade edildi.³²

Irak Limanları Genel Şirketi Genel Müdürü Dr. Farhan el-Fartoosi, Basra'daki Büyük Faw Limanı'ndan başlayarak Türkiye sınırına ulaşması beklenen "Kuru Kanal" koridorunun tasarımlarının bitmesine müteakip uluslararası şirketlere demir yolu ve kara yolunun inşası için çağrıda bulunacaklarını belirterek, "Kuru Kanal konusunda Türk şirketlerle iş birliğini öngörüyoruz" dedi. Limanın 54 kilometreden oluşup 90 rıhtım kapasitesine sahip olacağını dile getiren Fartoosi, bu çerçevede iki sanayi bölgesi, konut projeleri, seyahat ve turizm amaçlı alanların da projede yer alacağını kaydetti.³³

Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) Ticaret ve Sanayi Bakanlığı'ndan bir heyet, Bağdat'ı ziyaret ederek Irak Sanayi Bakanlığı ile çeşitli konuları görüştü. Bakanlıktan yapılan açıklamada, IKBY Ticaret ve Sanayi Bakanı Kemal Müslim başkanlığındaki heyet ziyaretinin IKBY ile Irak federal hükümet arasındaki sanayi ve ticaret sorunlarını çözmek amacıyla gerçekleştirildiği ifade edildi.³⁴

• Sağlık ve Sosyal Hayat

Türk Hava Yolları'nın (THY) sosyal medya hesaplarından yapılan açıklamada, Irak'ta uygulanan Covid-19 tedbirlerinin sona erdiği ve ülkeye girişlerde aşı kartı ya da PCR testi ibraz etme zorunluluğunun olmadığı belirtildi. Bu açıklamayla Irak seferlerinde Covid-19 kısıtlamalarının kaldırıldığı duyurulmuş oldu.³⁵

30 <https://www.arabnews.com/node/2212676/middle-east>

31 <https://www.hrw.org/news/2022/12/06/iraq-activist-imprisoned-peaceful-criticism-security-forces>

32 <https://www.basnews.com/tr/babat/786741>

33 <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/turkiyeyi-basra-korfezine-baglayacak-kuru-kanal-koridoru-insasinda-turk-sirketlere-cagri/2758399>

34 <https://www.basnews.com/tr/babat/786833>

35 <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/thy-irak-seferlerinde-kovid-19-tedbirlerinin-kalktigini-duyurdu/2760866>

■ TÜRKMEN GÜNDEMİ

• Siyaset

Birleşik Irak Türkmenleri Cephesi Listesi öncülüğünde Türkmen parti ve milletvekilleri bir araya gelerek Türkmenlerin son siyasi durumuna ilişkin basın toplantısı düzenledi. Toplantı, Birleşik Irak Türkmenleri Cephesi ve Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan'ın daveti üzerine ITC Bağdat İl Başkanlığında gerçekleştirildi. Türkmen parti başkanları ve milletvekilleri, Türkmenlerin Irak Anayasası'nın 140. maddesinin tekrardan uygulamaya konulması hususundaki tutumunun net olduğunu ve bu maddenin Kerkük meselesini sürdürülebilir bir çözüme kavuşturmasında başarısız olduğu belirtildi. Kerkük'ün, merkezî yönetime ya da Irak Kürt Bölgesel Yönetimine (IKBY) bağlanması yönünde yeniden gündeme getirilen tartışmalara değinen Turan, «140. maddenin Türkmenlerin gıyabında Bağdat ve Erbil arasında gündeme gelmesine karşıyız. Bu madde zaten gündemden düştü ve uygulanması başarısızlığa uğradı. Birleşmiş Milletler (BM) raporunda da bu maddenin uygulanması hâlinde kentte bileşenler arasında iç savaş çıkacağı uyarısı yapılmıştı” ifadesinde bulundu.³⁶

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan Başkanlığında ITC Siyasi Büro üyeleri ve il başkanlarının katılımıyla toplantı düzenlendi. Toplantıda, Irak genelindeki son siyasi ve güvenlik gelişmeleri başta olmak üzere Irak Anayasası'nın 140. maddesi hususu ele alındı.³⁷

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Kerkük Milletvekili Erşat Salihi, Irak güvenlik teşkilatında yapılan yeni atamalarda Türkmen subaylarının yer almamasına ilişkin Anadolu Ajansı'na açıklamalarda bulundu. Salihi açıklamasında, “yeni hükûmet, göreve başlamasıyla Irak'ın birçok ilinde güvenlik, askerî ve istihbarat alanlarında atamalar yapmıştır. Ancak yapılan atamalarda hiçbir Türkmen subayına yer verilmemiştir. Ayrıca Irak hükûmetinde millî ortaklık var diyenler, gerçekleri söylemiyor” ifadeleri yer aldı.³⁸

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Kerkük Milletvekili ve Irak Parlamentosu Türkmen Kitleli Başkanı Erşat Salihi, Nahreyn Stratejik Araştırmaları Merkezi tarafından düzenlenen, “1923 Lozan Anlaşması'nın Irak'a ve Bölgeye Etkileri” konulu çalışmaya katıldı. Salihi çalıştayda, Irak ile Türkiye arasında devam eden istikrarlı ve dostane ilişkilerin güçlendirilmesi ve iki ülke arasında bazı sıkıntıların da diplomatik yollarla çözülebileceğini vurguladı.³⁹

36 <https://shafaq.com/ar/سياسة/ال-حزب-والنواب-التركماني-المادة-140-سنتكون-سبباً-في-شعال-الحرب-هلية-بكر-كوك>

<https://www.turkmenelitv.com/haberler/turkmeneli/item/39426-turkmenler-kerkuk-un-bagdat-ve-erbil-arasinda-pazarlik-konusu-yapilmasini-reddediyor.html>

37 <https://www.facebook.com/photo/?fbid=677486603944985&set=a.456698766023771>

38 <https://www.aa.com.tr/ar/الدول-العربية/تركماني-العراق-يبتعدون-استبعادهم-من-مناصب-عسكرية-واستخباراتية>

39 <https://www.facebook.com/photo/?fbid=701751581306781&set=pcb.701754944639778>

Türkmeneli Partisi Başkanı Riyaz Sarıkahya başkanlığında bir heyet, Bedir Örgütü Kuzey Bölge Sorumlusu Muhammed Mehdi Beyati ile görüştü. Görüşmede, Türkmen davasını ve birliğini güçlendirmek için Türkmen Siyasi Koordinasyonu'nun teşkil edilmesi konusu ele alındı.⁴⁰

Fetih Koalisyonu Kerkük Milletvekili Garip Asker yaptığı açıklamada, Irak Başbakanı Muhammed Şiya es-Sudani'ye Kerkük'ü ziyaret etme çağrısında bulundu. Asker açıklamasında, Sudani'nin terör örgütü IŞİD'in saldırılarına maruz kalan Türkmen bölgelerini yerinde görmesini ve bu bölgelerin imarı için harekete geçmesini dile getirirken, terör örgütü IŞİD tarafından zarar gören Türkmen şehit ve yaralıların ailelerinin yanında durmasının gerekliliğini dile getirdi.⁴¹

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Diyala İl Başkanı Usame Nazım Dede, ITC Mendeli Büro-sundan bir heyeti kabul etti. Görüşmede, Mendeli, Kazaniye ve Beledruz bölgelerinde yaşayan Türkmenlerin hizmet ve güvenlik durumu ele alındı.⁴²

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Kifri İlçe Başkanı Sezgin Bayatlı başkanlığında bir heyet Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) Parlamento Sekreteri Muna Kahveci ile görüştü. Görüşmede, Kifri'deki kamu dairelerinde Türkmenlerin temsili ve Türkmen okullarının durumu ele alındı. Görüşmede, ITC Erbil Milletvekili İmdat Terzi de hazır bulundu.⁴³

Türkiye'nin Musul Başkonsolosu Mehmet Küçüksakallı Irak Türkmen Cephesi (ITC) Telafer ilçe Başkanlığını ziyaret etti. ITC Telafer İlçe Başkanı Cengiz Kasap tarafından karşılanan Küçüksakallı, Telafer'in altyapısının iyileştirilmesi için yapılması planlanan bazı projeler hakkında fikir alışverişinde bulundu.⁴⁴

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Genel Başkanlığı tarafından, "Kerkük'ün Statüsü ve 140. Maddenin Etkileri" konulu bir panel düzenlendi. Panelde konuşan ITC Başkanı Hasan Turan, 2003'teki ABD işgalinden bu yana sürekli siyasi taraflar arasında "tartışmalı şehir" olarak kalan Kerkük'e en sağlıklı çözümün, tüm etnik grupların uzlaşmasıyla sağlanabileceğine inandıklarını söyledi.⁴⁵

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan'ın yaptığı açıklamada, "Kerkük dosyasını siyasi gündem hâline getirenler er ya da geç başarısızlığa uğrayacaklar" şeklinde konuştu. Kerkük'ün yasama, yürütme ve güvenlik anlaşmasına ihtiyacının olduğunu belirtti. Turan ayrıca, hükûmetin kurulması Irak'ın birliğinden, güvenliğinin korunmasından ve ihtilafli bölgelerin millî servetinden önemli değildir" ifadesinde bulundu.⁴⁶

40 <https://www.facebook.com/photo/?fbid=1197142960942214&set=pcb.1197143157608861>

41 <https://almaalomah.me/news/politics/الوزير-الى-زيار-تكر-كوك>

42 <https://www.facebook.com/photo?fbid=616986590224298&set=pcb.616987396890884>

43 <https://www.facebook.com/photo?fbid=448259287473502&set=pcb.448260057473425>

44 <https://www.facebook.com/photo/?fbid=142323265259205&set=pcb.142323895259142>

45 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/irak-taki-turkmenler-kerkukun-ozel-statuyule-yonetilmesini-istiyor-/2760594>

46 <https://almaalomah.me/news/politics/الجهة-التركمانية-بشأن-قضية-كركوك-التوافق-أساس-الحل-ومتسكو>

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Kerkük Milletvekili Erşat Salihi başkanlığında bir heyet, Kanun Devleti Koalisyonu Başkanı Nuri el-Maliki ile görüştü. Görüşmede heyet Maliki'den, Muhammed Şiya es-Sudani'nin kabinesinde Irak'ın üçüncü unsuru olan Türkmenlerin temsili konuşuldu. Heyette, Musul Milletvekili Lokman Reşidiyeli ve Irak Parlamentosu Dış İlişkilerden Sorumlu Başkan Danışmanı Nurettin Kaplan da yer aldı.⁴⁷

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan başkanlığında bir heyet, Türkiye'nin Erbil Başkonsolosluğunu ziyaret etti. Görüşmede, Irak ve Türkiye arasındaki ilişkiler ve Türkmenlerin durumu ele alındı.⁴⁸

Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) Etnik ve Dinî Oluşumlardan Sorumlu Bakan ve Irak Türkmen Cephesi (ITC) Siyasi Büro Üyesi Aydın Maruf, Irak Kürdistan İslami Hareketi Başkanı İrfan Molla Abdülaziz'i ziyaret etti. Ziyarete, bölgedeki siyasi kriz ele alındı.⁴⁹

Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) Etnik ve Dinî Oluşumlardan Sorumlu Bakan ve Irak Türkmen Cephesi (ITC) Siyasi Büro Üyesi Aydın Maruf başkanlığında bir heyet, Kürdistan Demokratik Partisi (KDP) Genel İlişkilerden Sorumlu Cafer Eminki ile görüştü. Görüşmenin amacına ilişkin yapılan açıklamada, görüşmenin bölgedeki partiler arasındaki ilişkilerin güçlendirmesine yönelik olduğu ifade edildi.⁵⁰

• Güvenlik

Irak güvenlik kaynaklarından yapılan açıklamada, Kerkük'te uyuşturucu tacirlerine yönelik operasyon düzenlendiği belirtildi. Düzenlenen operasyona ilişkin yapılan açıklamada, yanlarında 500 gram kristal türü uyuşturucu maddesi bulunan 3 kişinin yakalandığı açıklandı.⁵¹

Irak güvenlik kaynaklarından yapılan açıklamada, Kerkük'ün güneyinde yer alan Hilal Kılış köyünde varlık gösteren terör örgütü IŞİD'e yönelik operasyon düzenlendiği belirtildi. Operasyona ilişkin yapılan açıklamada, örgüt tarafından kullanılan bir mağaranın imha edildiği ve mağaranın içinde bulunan 3 adet Kalaşnikof silah ve çok sayıda merminin ele geçirildiği açıklandı.⁵²

Kerkük Polis Müdürlüğü Basın Sözcüsü Amir Nuri'nin yaptığı açıklamada, Kerkük'ün güneyinde yer alan Havice ilçesinin Küçük Yorgan, Hamidiye ve Maliha köylerinde varlık gösteren terör örgütü IŞİD'e yönelik operasyon düzenlendiğini belirtti. Irak Hava Kuvvetlerine ait uçakların da katıldığı operasyonda örgüt tarafından kullanılan çok sayıda sığınacağın imha edildiği açıklandı.⁵³

47 <https://www.facebook.com/photo/?fbid=705182194297053&set=pcb.705183394296933>

48 <https://www.facebook.com/photo/?fbid=680307253662920&set=pcb.680308036996175>

49 https://twitter.com/aydn_maruf/status/1600604062180859904/photo/1

50 <https://twitter.com/lmdatBilal/status/1602037744959885312/photo/1>

51 <https://almaalomah.me/news/security/الحشد-الشعبى-يطيح-بثلاثة-من-تجار-ومروجي-المخدرات-في-كركوك>

52 <https://earthiiq.news/archives/171625>

53 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/kerkukte-terror-orgutu-deasa-yonelik-operasyon-baslatildi/2758082>

Kerkük Polis Müdürlüğünden yapılan açıklamada, uyuşturucu tacirlerine yönelik operasyon düzenlendiği belirtildi. Operasyona ilişkin yapılan açıklamada, biri kadın olmak üzere toplam beş kişinin yakalandığı açıklandı.⁵⁴

Irak güvenlik kaynaklarından yapılan açıklamada, Kerkük'ün güneyinde yer alan Fekke el-Nadir bölgesinde terör örgütü IŞİD'e yönelik operasyon düzenlendiği belirtildi. Operasyona ilişkin yapılan açıklamada, içi C4 patlayıcı maddesiyle dolu 24 adet bidonun ele geçirildiği açıklandı.⁵⁵

• Sağlık ve Sosyal Hayat

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan, Bağdat'ta merkezi bulunan Türkmen Kardeşlik Ocağını ziyaret etti. Türkmen Kardeşlik Ocağı Başkanı Faruk Abdullah Abdurrahman tarafından karşılanan Turan, "Türkmenlerin siyaset okulu mahiyeti taşıyan Türkmen Kardeşlik Ocağı, aynı zamanda birçok mahfilde Türkmenlerin gür sesi olmuştur" ifadesinde bulundu.⁵⁶

Kerkük Kışlası Irak Türkmenleri Siyasi Tutuklular ve Şehit Aileleri Derneği tarafından, daha önce bu kurumun başkanlığını yürüten Yaşar Cengiz'in vefatının 18. yıl dönümü münasebetiyle anma töreni düzenlendi. Törende konuşan Irk Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan, Cengiz'in Türkmen davasına verdiği emekten söz etti.⁵⁷

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan başkanlığında bir heyet, eski ITC başkanlarından Sanan Ahmet Ağa'nın eşinin vefatı dolayısıyla taziye ziyaretinde bulundu.⁵⁸

■ IKBY GÜNDEMİ

• Siyaset

Macaristan Cumhurbaşkanı Katalin Novak, Bağdat ziyaretinin ardından Irak Kürt Bölgesel Yönetimi'ni (IKBY) ziyaret etti. İki gün süren ziyaret kapsamında Novak, IKBY Başkanı Neçirvan Barzani ve Başbakan Mesrur Barzani ile bir araya geldi. Novak, 9 Aralık'ta Neçirvan Barzani ile gerçekleştirdiği görüşmede, terörle mücadele ve terör örgütü IŞİD'in tamamen yok edilmesi amacıyla Irak ve IKBY ile iş birliği yapan uluslararası koalisyonla olan desteğini yineledi.⁵⁹ IKBY Başkanlığından yapılan açıklamada iki liderin görüşmesinde; Macaristan'ın Irak ve IKBY ile olan ilişkilerinin, genel olarak Irak'taki siyasi sürecin, Erbil-Bağdat arasındaki sorunlara yönelik çözümlerin, terörle mücadelenin, mülteci

54 <https://www.alsumaria.tv/news/امن-440837/كركوك-القبض-على-5-متهمين-بينهم-امرأة-بجواز-ة-المخدر>

55 <https://www.sana.sy/?p=1801474>

56 <https://www.facebook.com/photo/?fbid=675628234130822&set=pcb.675628690797443>

57 <https://www.facebook.com/photo/?fbid=681445013549144&set=pcb.681452956881683>

58 <https://www.facebook.com/photo/?fbid=679274680432844&set=a.456698766023771>

59 <https://politicpress.com/106957/>

meselesinin, IŞİD'in son dönemdeki faaliyetlerinin ve IKBY'deki toplulukların durumunun ele alındığı belirtildi. Macaristan Cumhurbaşkanı'nın IKBY'yi ziyaretini memnuniyetle karşıladığını belirten Neçirvan Barzani, bu ziyaretin IKBY'ye olan desteğin bir ifadesi olduğunu belirterek, IŞİD saldırıları döneminde Irak ve IKBY'ye sundukları askerî destekle Yezidiler ve Hristiyanlara sundukları insani yardımlardan ötürü Macaristan'a özel teşekkür etti. Novak ise peşmergenin IŞİD'in yenilmesindeki rolünden ötürü ülkesinin şükranlarını sunduğunu belirterek, IŞİD ve terörizmi, özgürlükle demokrasiye karşı bir tehdit olarak nitelendirdi.⁶⁰ Novak, Hristiyan olan IKBY Ulaştırma Bakanı Ano Cevher ile birlikte Musul ve Ninova ovasındaki Hristiyanların yaşadığı bölgeleri ziyaret etti.⁶¹ Novak, ziyaretin ikinci gününde IKBY Başbakanı Mesrur Barzani ile görüştüktan sonra Erbil'e bağlı yoğun Hristiyan nüfuslu Ankava ilçesinde "Meltho International School" adlı okulun açılışını yaptı. Macaristan hükûmeti tarafından yaptırılan okulun bütçesinin 4 milyon 500 bin dolar olduğu belirtildi.⁶² Okulun web sitesinde yer alan habere göre okula, Süryaniçe'de "söz" anlamına gelen "meltho" adı verildi.⁶³ Bunun yanında Macaristan hükûmetinin Ninova ovasında bulunan Tel Eskof bölgesine tahsis ettiği 2 milyon dolarlık bütçeyle bir kreşin kurulduğu ve burada bulunan Keldani Kilisesi'nin tamir edildiği açıklandı.⁶⁴

Kürdistan Demokrat Partisi (KDP) Politbüro üyeliğine seçilen ancak hükûmette de görevi olan isimlerin istifa edeceği belirtildi. KDP Merkez Komitesi, partinin 14. Kongresinde politbüro üyeliğine seçilen isimlerin hükûmet ve parlamentodaki görevlerinden istifa etmesine karar vermişti. KDP'nin ayrıca şube ve büro düzeyinde çeşitli iç değişiklikler yaptığı ifade edilmekteydi. İstifa edecek üyelerin hükûmetteki görevlerinden çekildikleri ve sadece parti çalışmalarında yer alacakları belirtildi. Söz konusu politbüro üyelerinin parlamento ve hükûmetteki görevlerine yeni isimler atandı.⁶⁵ Buna çerçevede, IKBY Parlamentosu Başkan Yardımcısı Hemin Havrami'nin yerine Zana Molla Halid ile Liza Kakai'nin belirlendiği belirtildi. Ayrıca Ahmed Kani'nin Vakıflar ve Din İşleri Bakanı, Rebvar Babkeyi'nin IKBY Parlamentosu KDP Grup Başkanı, Abdulhalik Bapiri'nin Peşmerge Bakan Yardımcısı, Ari Nanekeli ve Çiya Herki'nin KDP Erbil şube başkan yardımcıları olarak atandığı ifade edildi. Öte yandan, KDP'nin Süleymaniye, Germiyan, Ninova, Şeyhan, Akre ve Duhok yöneticilerinde de değişikliğe gidildi.⁶⁶ Kasım ayında yapılan kongrede KDP'nin iç tüzük ve programının yanı sıra partinin yönetim organlarında da değişikliğe gidilmişti. Başkanlık konseyi, merkez komite olarak değiştirilirken, yönetim kurulu ve politbüro üyelerinin merkez komite tarafından belirlenmesine karar verilmişti.⁶⁷

60 <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/1012202210>

61 <https://www.youtube.com/watch?v=NZu3Iso-xks>

62 <https://www.kdp.info/a/d.aspx?s=040000&l=13&a=135375>

63 <https://meltho.sabis.net/en/our-school/the-story-of-meltho>

64 <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/0912202220>

65 <https://www.basnews.com/so/babat/785948>

66 https://drawmedia.net/page_detail?smart-id=11560

67 <https://dasalat4.com/news.aspx?id=450&mapid=1>

Bağdat'a giden IKBY heyetinde Kürdistan Yurtseverler Birliği'ne (KYB) bağlı yetkililerin olmaması, IKBY Başbakan Mesrur Barzani'nin KYB'li yetkililerin görevlerindeki değişiklikleri onaylaması gibi gelişmeler KDP-KYB arasındaki sorunların tırmandığına dair görüşleri arttırdı. Partisiyle sorunları nedeniyle KYB'li Peşmerge Bakanı Şoreş İsmail'in yurt dışına gittiği öğrenilirken, KYB tarafından İsmail'in yerine başka bir ismin arandığı ancak IKBY Başbakanı Mesrur Barzani'nin kararıyla Peşmerge Bakanı'nın "bütün yetkilerinin" KDP'li Peşmerge Bakan Yardımcısı Serbest Lezgin'e aktarıldığı belirtildi.⁶⁸ Öte yandan KYB'li İçişleri Bakan Yardımcısı Çeto Salih yerine Serkevti Hasan (Serkevti Kube) düşünülürken, İçişleri Bakanı Rebar Ahmed'in kararıyla Serkevti Kube emekli edildi. Hiç kimsenin bu karardan haberdar olmadığı belirten Serkevti Kube, kararı medyadan gördüğünü belirtti.⁶⁹ Öte yandan yaklaşık iki aydır KYB'li Başbakan Yardımcısı Kubad Talabani ve KYB'li bakanlar, bakanlar kurulu toplantılarını boykot etmeye devam ediyor. Bununla birlikte Erbil'deki KYB'li bakan yardımcılarını ve genel müdürlerin de hiçbir toplantı ve törene katılmama kararı aldığı öğrenildi. Ayrıca KYB'li bakan ve bakan yardımcılarının da göreve gitmeme kararı almayı tartışacağı iddia ediliyor.⁷⁰ Öte yandan 7 Ekim'de öldürülen KYB Terörle Mücadele Biriminin (Diji Terör) Ninova Birimi Başkanı Havkar Caf dosyasında Erbil Mahkemesi tarafından "suçlu bulunan" Diji Terör Başkanı Vahab Halepçeyi'nin mahkemeye gitmemesi nedeniyle Diji Terör biriminin bütçesi geçici olarak durduruldu.⁷¹ Konuya ilişkin Sharpress sitesine açıklamada bulunan KDP Politbüro üyesi Hemin Havrami, KDP ile KYB arasında tırmanan gerilimin büyük sebebinin Havkar Caf dosyasıyla ilgili olduğunu belirtti.⁷² KDP Politbüro üyeliğine atanması nedeniyle istifa eden IKBY Parlamentosu Başkan Yardımcısı Hemin Havrami ve Vakıflar ve Din İşleri Bakanı Piştivan Sadık'ın yerine parlamento toplantısında oylama yapılacağı biliniyor. KYB'nin ise KYB'li Peşmerge Bakanı Şoreş İsmail'in, Bağdat-Erbil ilişkilerinden Sorumlu Bölge Bakanı Halid Şivani'nin ve İçişleri Bakan Yardımcısı Çeto Salih'in yerine kendi adaylarını onaylatmayı planladığı düşünülmekteydi. Ancak IKBY İçişleri Bakanı Rebar Ahmed'in kararıyla İçişleri Bakan Yardımcısı makamına aday olarak gösterilen Serkevti Kube'nin emekli edilmesi bütün denklemleri değiştirdi.⁷³ Uluslararası basına da yansıyan olaylar, Erbil yönetiminin Süleymaniye'yi cezalandırması olarak yankı buldu. 9 Aralık'ta yayımlanan bir raporda ise bu gerilimin bölgede İran'ın güçlenmesine sebep olacağı vurgulandı.⁷⁴

68 https://drawmedia.net/page_detail?smart-id=11583

69 <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/091220228>

70 <https://www.peyam.net/Details/35792>

71 <https://rwnmedia.com/Details/2159>

72 <https://www.sharpress.net/all-detail.aspx?Jimare=211696>

73 https://drawmedia.net/page_detail?smart-id=11580

74 <https://www.peyserpress.com/detail/8470>

• Güvenlik

Bwar sitesi tarafından yayımlanan haberde, bazı İran orijinli Kürt parti liderlerinin devam eden İran tehditleri nedeniyle öldürme ve yakalanma girişimlerini engellemek için IKBY'den ayrıldığı belirtildi. IKBY'yi terk edenlerin Avrupa'ya kaçtıkları bilgisinin aktarıldığı haberde, bir süredir üst düzey parti yetkililerinin IKBY ve karargâhları arasındaki etkinliklerini askıya aldıkları kaydedildi.⁷⁵

• Ekonomi

6 Aralık'ta açıklama yapan KDP'li Milletvekili Merivan Karadaği, Erbil heyetiyle Bağdat yetkilileri arasında müzakerelerin devam ettiğini belirterek, IKBY'nin 2023 bütçesinden yüzde 14 pay alacağını ileri sürdü.⁷⁶ Buna karşın, petrol ve doğal gaz yasasına, sınır kapılarına, iç gelirlere, havalimanlarına ve güvenlik güçlerine ilişkin sorunların hâlâ devam ettiği belirtildi.⁷⁷

IKBY Parlamentosu Milletvekili Ali Hama Salih, yakın zamanda petrol fiyatının düşeceği ve IKBY'nin petrol alanlarından çıkarılacak petrol miktarının azalacağı öngörüsüyle en doğru seçeneğin Bağdat-Erbil arasında geniş kapsamlı bir anlaşma imzalanması olduğunu ileri sürdü. Hama Salih, mevcut durumda IKBY'nin petrol satışından elde ettiği gelirin 340 milyon dolar olduğunu, ancak Erbil'in petrolü Bağdat'a teslim etmesi hâlinde Bağdat'tan aylık 845 milyon dolar alacağını ifade etti. Hama Salih ayrıca, Bağdat ile Erbil arasında anlaşma yapılmazsa IKBY'de büyük bir ekonomik krizin başlayacağı uyarısında bulundu.⁷⁸

■ KÖRFEZ GÜNDEMİ

• Güvenlik

Geçtiğimiz hafta içerisinde Körfez'in güvenlik gündemiyle ilgili en önemli gelişmelerden birisi KİK Genel Sekreteri Nayif Felah Mübarek el-Hacref'in ABD'li ve Rus yetkililer arasında Abu Dabi Havaalanı'nda gerçekleştirilen mübadele (takas) hakkında verdiği açıklamasıyla ilgili oldu. Nayif el-Hacref, BAE Devlet Başkanı Muhammed bin Zayid ve Suudi Arabistan Başbakanı ve Veliht Prensi Muhammed bin Selman'ın girişimiyle gerçekleştirilen bu tarihî başarının, küresel anlamda derin iz bıraktığını ve her iki devletin de bu konuda ellerinden geleni yapmaya devam edeceğinden kuşku duymayacağını ifade etti. Geçtiğimiz günlerde ABD'nin, Abu Dabi Havaalanı'nda 32 yaşındaki iki kez olimpiyat şampiyonu ve WNBA Phoenix Mercury takımı oyuncularından olan ABD'li Brittney Griner karşılığında, Ruslara Rus vatandaşı Viktor Bout'u teslim ettiği bilinmektedir.⁷⁹

75 <https://www.bwar.news/?per=posts&pewakraw=view&id=4288>

76 <https://www.basnews.com/so/babat/786071>

77 <https://nrttv.com/detail/18535>

78 <https://xendan.org/detailnews.aspx?jimare=159003&babet=1&relat=1024>

79 <https://www.gcc-sg.org/ar-sa/MediaCenter/NewsCooperation/News/Pages/news2022-12-8-4.aspx>

• Ekonomi

Diğer yandan Körfez'in ekonomi gündemini meşgul eden gelişmelerden biri ise Çin Devlet Başkanı Şi Cinping'in katılımıyla Çin-Suudi Arabistan arasında imzalanan kapsamlı anlaşmalarla ilgili oldu. Bilindiği üzere Şi Cinping, 08 Aralık Perşembe günü içerisinde Çin-Suudi zirvesi çerçevesinde Suudi Arabistan ile 39,6 milyar dolar değerinde yeşil enerji, ulaşım, lojistik, medikal endüstriler ve inşaatı kapsayan 34 farklı yatırım anlaşması imzaladı. Görüşmelerden ve anlaşmalardan memnun kaldığını ifade eden Çin lideri, yayımladığı "Bin Yıllık Dostluğumuzu İleriye Taşımak ve Ortaklaşa Daha İyi Bir Gelecek Yaratmak" başlıklı yazısında, iç işlerine karışmama politikasına devam edeceklerini ve egemenliğin korunmasında birbirlerini kararlılıkla destekleyecekleri mesajını verdi.⁸⁰

• Siyaset

Öte yandan, geçtiğimiz hafta içerisinde Körfez'in siyasi gündemindeki gelişmelerden bir tanesi, Çin Devlet Başkanı Şi Cinping'in 8-10 Aralık tarihleri arasında Suudi Arabistan'a gerçekleştirdiği resmî ziyaretiyle ilgili oldu. Şi'nin Riyad'a gerçekleştirdiği ziyaret çerçevesinde 3 önemli zirve gerçekleştirildi. 8 Aralık Perşembe günü içerisinde Çin-Suudi ve Çin-Körfez zirvesi gerçekleştirilirken, 9 Aralık Cuma gününde Çin-Arap zirvesinin gerçekleştirildiği bilinmektedir. Çin-Suudi zirvesine Suudi Arabistan tarafından Kral Selman'ın yanı sıra Veliiaht Prens Muhammed bin Selman katıldı. Çin-Körfez zirvesi ise Muhammed bin Selman başkanlığında yönetildi. Cuma gününde gerçekleştirilen Çin-Arap zirvesine 22 Arap ülkesinden katılımın gerçekleşmesi beklendi. Ancak zirveye Körfez'den Umman Sultanı Heysem bin Tarık ve Kuveyt Emiri Şeyh Nevaf el-Ahmed el-Cabir es-Sabah; Kuzey Afrika'dan ise Cezayir Cumhurbaşkanı Abdülmecid Tebbun ve Fas Kralı Altıncı Muhammed'in katılmadığı öğrenildi. Çin'in resmî ziyareti, Çin Devlet Başkanı Şi'nin cumartesi sabahında Riyad'dan ayrılmasıyla son buldu. Suudi Arabistan medyasının, Çin ziyaretinin Suudi Arabistan için 2022 yılının en önemli gelişmesi olarak ilan ettiği görüldü.⁸¹

Körfez'in siyasi gündemine oturan bir diğer önemli gelişme ise Kuveyt'ten gelen talep üzerinden KİK Genel Sekreteri Nayif Felah Mübarek el-Hacref'in görevinden alınmasıyla ilgili verilen haberle bağlantılı oldu. 7 Aralık tarihinde Suudi Arabistan'ın köklü gazetelerinden biri olan Cidde merkezli Okaz haber sitesinde, Kuveyt yönetiminden gelen yoğun istek üzerinden el-Hacref'in yakın dönemde görevine son verileceğini, Kuveyt'in el-Hacref'in yerini alacak bir aday sunmaya hazırlandığı bilgisi verildi. Gelişmeyle ilgili benzer haberlerin Sky News Arabic ve BAE merkezli basınlar tarafından da paylaşıldığı gözlemlendi.⁸²

80 <https://www.zawya.com/en/economy/gcc/saudi-arabia-and-china-long-history-bright-future-prospects-m8nc1h96>

81 <https://www.aa.com.tr/ar/الدول-العربية/القمة-العربية-الصينية-أبرز-المشاركين-محصلة>

82 <https://www.okaz.com.sa/news/politics/2121181>

■ KUZAY AFRİKA GÜNDEMİ

• Mısır

Mısır Maliye Bakanı Mohamed Maait yaptığı açıklamada, Mısır'ın yakın zamanda onaylanan Uluslararası Para Fonu (IMF) kredisinin ilk 750 milyon dolarlık taksitini yıl sonundan önce almayı umduğunu dile getirdi. Maliye Bakanı Yardımcısı Ahmed Kouchouk ise 7 Aralık'ta yaptığı açıklamada, Mısır'ın IMF'den gelecek hafta 3 milyar dolarlık yeni Genişletilmiş Fon Kolaylığı Paketi'nin onaylanmasını beklediğini dile getirdi. Mısır'ın mali durumu, bu yıl iki büyük devalüasyonuna, uzun süredir devam eden IMF talepleri doğrultusunda "dayanıklı döviz kuru esnekliğine" geçme taahhüdünde ve ekim ayında açıklanan IMF paketine rağmen kırılganlığını korumaktadır. Borç faiz ödemelerinin gelecek yıl hükûmetin gelirlerinin %40'ından fazlasını oluşturması ve döviz eksikliğinin ekonomiye zarar vermeye devam etmesi nedeniyle IMF anlaşması sonrası duyarlılıkta yaşanan canlılığı rağmen yatırımcılar temkinli olmaya devam etmekte. Kurdaki düşüş devam etmekte olacağı beklentisi sürmekte Japon bankası Nomura, Mısır'ı kur krizi riski yüksek ülkeler listesinin başına koydu.⁸³⁸⁴⁸⁵

Mısır Silahlı Kuvvetleri sözcüsü Albay Gharib Abdel Hafız Mısır ve Sudan'ın Mısır'da "Güney'in Koruyucusu-2" adlı ortak bir askerî tatbikat başlattıklarını duyurdu. Hafız, tatbikatın birkaç gün süreceğini belirtirken tatbikatta Mısır sınır koruma muhafızlarının ve Sudan piyadelerinin yer aldığını belirtti. Tatbikatın içeriğinin ise sınır güvenliği, kaçakçılık ve sızmayla mücadelenin yanı sıra muharebe pratikleri ve eğitimlerinden oluştuğu dile getirildi.⁸⁶

Mısır Dışişleri Bakanlığı, İsrail güçlerinin dün Batı Şeria'nın Cenin kentine baskın düzenleyerek 3 Filistinliyi öldürmesinin ardından yazılı bir açıklama yayımladı. Filistin halkını hedef alan ve artışa geçen şiddet olayları karşısında derin endişe duyulduğu vurgulanan açıklamada, "Bu yıl, 200'den fazla şehitle son yıllardaki en yüksek Filistinli şehit sayısına tanık olundu" ifadelerine yer verildi. Açıklamada bunların, Batı Şeria'da daha fazla şiddet ve kan dökülmesine neden olacağı uyarısında bulunularak uluslararası toplumdan bölgede sükûnetin sağlanması ve şiddete yol açan radikal söylemlerin önlenmesi için harekete geçmesi istendi. Batı Şeria'nın Cenin kentine dün sabah saatlerinde baskın düzenleyen İsrail güçleri, 3 Filistinliyi öldürmüştü. Filistin Sağlık Bakanlığı da sene başından bu yana İsrail güçlerince öldürülen Filistinli sayısının 52'si Gazze'de, 165'i Batı Şeria'da olmak üzere 217'ye yükseldiğini açıklamıştı.⁸⁷

83 <https://www.middleeastmonitor.com/20221205-egypt-seeks-first-imf-loan-installment-this-month/>

84 <https://www.reuters.com/world/middle-east/egypt-expecting-approval-imf-package-next-week-deputy-minister-2022-12-07/>

85 <https://www.reuters.com/world/middle-east/egypt-expecting-approval-imf-package-next-week-deputy-minister-2022-12-07/>

86 <https://www.middleeastmonitor.com/20221205-egypt-sudan-hold-joint-military-drill-on-border-security/>

87 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/misir-bati-seriada-siddetin-daha-fazla-artmasina-karsi-uyarida-bulundu/2759528>

• Cezayir

Cezayir Cumhurbaşkanı Abdelmecid Tebbun, Cezayir ile Türkiye arasındaki Planlama, İşbirliği ve Kapsamlı Ortaklık Komitesinin ilk toplantısına katılmak üzere Cezayir'e gelen Türkiye Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu ile görüşmüştür. Cezayir Cumhurbaşkanlığından yapılan açıklamaya göre Abdelmecid Tebbun, Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nu resmî bir görüşme gerçekleştirdi. Görüşmeyle ilgili konuşan Cezayir Dışişleri Bakanı Ramtan Lamamra ise Cezayir ve Türkiye'nin "barışı ve uluslararası hukuka dayalı çözümleri destekleme" konusunda mutabık kaldıklarını vurgulayarak uluslararası düzeyde adaylıklarına karşılıklı destek, uluslararası meseleler ve iş birliği üzerine anlaşmaya vardıklarını belirtti. Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu da görüşmede, balıkçılık, enerji, eğitim ve diğer sektörlerin yanı sıra ticaret, tarım ve sanayi gibi birçok alanda iki ülke arasındaki iş birliği fırsatlarının ele alındığını ifade etti. Çavuşoğlu, Türkiye'nin Cezayir'deki toplam yatırımlarının 5 milyar doları aştığını ve toplam Türk şirketi sayısının ise 1400'ü bulunduğunu belirterek iki ülke arasındaki ticari hacimde kısa zamanda 10 milyar doları yakalamak istediklerini dile getirdi. Çavuşoğlu dünyanın içinde bulunduğu gıda krizinin yanı sıra, hem Türkiye'nin hem de Cezayir'in çözüm bulmak istediği bir enerji krizi olduğuna işaret ederek iki ülke arasındaki bu sektördeki iş birliğinin farklı boyutları olduğuna dikkat çekti. Çavuşoğlu ayrıca iki ülkenin iş birliğini geliştirmek için yürütülen diplomatik çabalara da değinerek yeni yılın başında Cezayir'in Akdeniz kıyısındaki Vahran şehrine konsolos atanacağını belirtti. Çavuşoğlu, Dışişleri Bakanı Lamamra ile yaptığı ikili görüşmede başta iki ülkenin ortak sorunu olan Filistin meselesi olmak üzere birçok uluslararası konunun ele alındığını ve bu bağlamda Cezayir ile tam bir mutabakata varıldığını dile getirdi. Tebbun'un Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ı Cezayir'e davet eden mektubunu aldığını aktaran Çavuşoğlu, "Başta Libya olmak üzere bölgesel konularda da Sayın Cumhurbaşkanı Tebbun'un görüşlerini, değerlendirmelerini ve talimatlarını almaktan büyük bir memnuniyet duyduk" dedi.⁸⁸⁸⁹

Cezayir Dışişleri Bakanlığı, Cezayir ve Çin'in pazartesi günü Kuşak ve Yol girişiminin ortak gelişimi için bir yürütme planı imzaladıklarını duyurdu. İki ülke arasında "önemli alanlarda" iş birliğine ilişkin ikinci bir anlaşma da imzalandı. Cezayir Dışişleri Bakanı Ramtan Lamamra, "Yürütme planı, ülkenin 2018'de katıldığı Kuşak ve Yol girişimi çerçevesindeki iş birliğinin daha da derinleştirilmesi ve geliştirilmesi için başka bir önemli yapı taşıdır" şeklinde konuştu. Lamamra, çevrim içi bir törenle Çin Ulusal Kalkınma ve Reform Komisyonu Başkanı Khou Lifang ile birlikte anlaşmayı imzaladı. Öte yandan Çin yerel basınında çıkan haberlere göre Çin Devlet Başkanı Şi Cinping, Suudi Arabistan'ın başkenti Riyad'da Cezayir Başbakanı Ayman Benabderrahmane ile bir araya geldi ve iki ülke arasındaki verimli iş birliğinden memnuniyetini dile getirdi. Çin haber ajansı Xinhua'ya göre Şi, Çin ve Cezayir'in geleneksel bir dostluğa sahip olduğunu ve pratik iş birliklerinin verimli sonuçlar verdiğini kaydetti. Ha-

88 <https://www.echoroukonline.com/2-الرئيس-تبون-يستقبل-وزير-الخارجية-النز>

89 <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/bakan-cavusoglu-filistin-konusunda-cezayirle-ayni-cizgideyiz/2761018>

berde Şi'ye atıfta bulunularak, "Çin-Cezayir pratik iş birliğinin sağlam bir temeli ve büyük bir potansiyeli var" denildi. Şi, Pekin'in Kuşak ve Yol iş birliği kapsamında Cezayir ile altyapı, enerji, madencilik ve havacılık alanlarında iş birliğini derinleştirmeye istekli olduğunu da sözlerine ekledi.⁹⁰⁹¹

Cezayir Dışişleri Bakanı Ramtan Lamamra, Cezayir'in Vahran şehrinde düzenlenen dokuzuncu üst düzey Afrikalı yetkililerin kıta genelinde barış ve güvenlik konulu konferansında yaptığı konuşmada Afrika'nın Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinde iki daimî sandalyeye sahip olabilmesi için BM Güvenlik Konseyinde reform yapılması çağrısında bulundu. Lamamra Afrika'nın BM Güvenlik Konseyi reformu için teklifini defalarca önermeye hakkı olduğunu dile getirirken bunun 80 yıldır devam eden baskıyı sona erdireceğini belirtti.⁹²

• Libya

Libya'da Ulusal Birlik Hükûmeti (UBH), ülkede petrol ve gaz arama çalışmaları üzerindeki "mücbir sebep" hâlinin kaldırıldığını açıkladı. UBH'nin konuya ilişkin açıklaması, Facebook sayfasında yayımlandı. Açıklamada, "Petrol ve gaz alanında faaliyette bulunan ve Libya Ulusal Petrol Kurumu ile petrol ve gaz aramayla üretimi için anlaşma imzalayan uluslararası şirketlere, mücbir sebep hâlinin kaldırıldığını ilan ediyoruz" ifadesine yer verildi. Söz konusu şirketlere ülkede yeniden faaliyete başlama çağrısı yapılan açıklamada, hükûmetin bu konuda gereken desteği sunmaya ve güvenli bir çalışma ortamı oluşturmaya hazır olduğu kaydedildi. Mücbir sebep hâlini kaldırma kararının, ülkedeki güvenlik durumunun mantıklı ve gerçekçi analizinin ardından alındığı belirtilen açıklamada, Libya'nın ülkenin temel kaynağı olan petrol sektörünü ilerletmeye ve küresel piyasalara petrol akışını sürdürmeye devam edeceği aktarıldı. Ulusal Petrol Kurumu, 24 Kasım'da ülkedeki güvenlik zafiyeti nedeniyle petrol ve gaz arama çalışmalarında "mücbir sebep" hâli ilan etmişti.⁹³

Birleşmiş Milletler (BM) Libya Özel Temsilcisi Abdoulaye Bathily'nin, Libya Başkanlık Konseyinin, Devlet Yüksek Konseyi ve Tobruk'taki Temsilciler Meclisi yetkililerini bir araya getirme planını desteklediği belirtildi. Libya Başkanlık Konseyi Basın Ofisinin açıklamasına göre Konsey Başkanı Muhammed el-Menfi, Bathily ile telefon görüşmesi gerçekleştirdi. Bathily, konseyin diyalog girişimini desteklediğini ve siyasi tarafların söz konusu girişime olumlu yanıt vermesi için çalışacağını, seçimlerin yapılması ve bunun anayasal zeminin oluşturulması için tüm tarafların diyaloga girme zamanının geldiğini dile getirdi. BM Temsilcisi, Başkanlık Konseyinin girişiminin, geçiş dönemini sona erdirecek anayasal diyaloga zemin hazırladığını

90 <https://www.middleeastmonitor.com/20221206-algeria-signs-executive-plan-for-belt-and-road-initiative-with-china/>

91 <https://www.aa.com.tr/en/asia-pacific/chinese-president-hails-fruitful-ties-with-algeria-in-saudi-arabia-meeting/2760163>

92 <https://www.middleeastmonitor.com/20221208-algeria-calls-for-reform-of-un-security-council/>

93 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/libya-hukumeti-petrol-ve-gaz-sirketlerini-ulkede-yeniden-faaliyete-baslamaya-cagirdi/2756193>

kaydetti. Libya Başkanlık Konseyi 8 Aralık'ta yaptığı açıklamada, ülkedeki siyasi krizin çözümü için Birleşmiş Milletler (BM) gözetiminde, Devlet Yüksek Konseyi ve Tobruk'taki Temsilciler Meclisi yetkililerini bir araya getirmeyi planladığını duyurmuştu.⁹⁴

Libya Dışişleri Bakanlığı, Atina yönetiminin, Akdeniz'de Libya-Yunanistan deniz sınırlarında, petrol ve doğal gaz arama ve sondaj faaliyetleri için uluslararası şirketlerle anlaşmasını kınadı. Libya Dışişleri Bakanlığında yapılan yazılı açıklamada, Yunanistan'ın ülkede yaşanan "krizi fırsat bilerek", deniz yetki alanları konusunda kendi tutumunu Libya'ya dayatmak hedefiyle tartışmalı bölgelerde sismik araştırma yapmak için uluslararası şirketlerle anlaşığı kaydedildi. Açıklamada, "Libya Dışişleri Bakanlığı, Girit Adası'nın güneyi ve güneybatısında arama faaliyetleri konusundaki tutumu dolayısıyla Yunanistan'ı uyarılmış, kınamış ve resmî olarak protesto etmiştir" ifadelerine yer verildi. Libya'nın deniz yetki alanları ve egemenliğini mümkün olan bütün kanuni ve diplomatik yollarla koruyacağı vurgulanan açıklamada, söz konusu adımın Atina yönetiminin tartışmalı bölgelerde arama faaliyetleriyle ilgili raporların doğruluğunun belirlenmesinin ardından atıldığı kaydedildi. Yunanistan'ın bir süre önce Girit'in güneyinde sismik araştırma sahasını genişletmeyi planladığı belirtilmişti.⁹⁵

• Fas

Fas, Katar'da düzenlenen 2022 FIFA Dünya Kupası'nda Portekiz'i elemesinin ardından yarı finale kalmanın coşkusunu yaşamaktadır. Fas'ın bu başarısı, Avrupa'da yaşayan Faslıları sokaklara döktü. Fransa, İspanya, Belçika, İsviçre gibi çeşitli ülkelerde Faslıların sevinç gösterilerine sahne oldu. Öte yandan Fas'ın bu başarısı sonucu sokaklarda yalnızca Faslılar değil bütün bir Arap ve Müslüman dünyasından insanlar yer almaktadır. Fransa'da maçın ardından sokağa çıkan insanlar ellerinde Fas, Filistin, Cezayir ve Tunus bayraklarıyla kutlamalara katıldılar. Öte yandan sevinç gösterilerine Filistin tezahüratları ve bayrakları da damga vurdu. İngiltere'nin başkenti Londra'da Faslı taraftarlar, ülkelerinin Portekiz karşısında kazandığı zaferi başkentin önemli noktalarından Trafalgar Meydanı ve Piccadily Circus'ta kutladı. Göstericiler, kutlama sırasında "Özgür Filistin" sloganları attı. Ayrıca Faslı futbolcuların galibiyet sonrası kutlamalarında Filistin bayrakları açıldı. Tunus ve Avustralya'nın 26 Kasım'daki karşılaşmasında Tunuslu taraftarlar tribünde 48. dakikada üzerinde «Filistin'e Özgürlük» yazılı büyük bir Filistin bayrağı açtı. Sonraki gün oynanan Fas-Belçika maçında da Fas tribünlerinden sembolik 48. dakikada Filistin bayrağı açılmış ve Filistin için sloganlar atıldı. Öte yandan Faslıların, dünya kupası için kurulan taraftar alanlarında hep bir ağızdan Filistin marşları söylemesi, Arap dünyasında sosyal medya üzerinden yoğun biçimde paylaşıldı. Fas'ın ülke olarak uluslararası görünümünün ve prestijinin bu kadar yüksek olduğu bir dönemde halk tarafından Filistin meselesinin sürekli vurgulanması ve desteklenmesi top-

94 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/bm-libya-ozel-temsilcisi-libyali-taraflari-bir-araya-getirecek-diyalog-planini-destekledigini-acikladi/2761233>

95 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/libya-giritin-guneyinde-sismik-arastirma-girisimi-nedeniyle-yunanistani-kinadi/2757715>

lum nezdinde bu olayın ne kadar önemli olduğunun bir göstergesi durumunda. Her ne kadar devletler arası düzeyde Fas'ın İsrail ile normalleşme ilişkileri devam ederken ve Cezayir ile ilişkilerin bu kadar gergin olduğu bir anda Fas, Cezayir ve Filistin bayraklarının sevinç gösterilerinde yan yana olmaları oldukça önemlidir. Fas'ın bu başarısı ayrıca yalnızca Müslüman ve Arap kimliği üzerinden destek görmeye kalmayıp Afrikalı yanını da ortaya sermektedir. Gösteriler de "Afrika" tezahüratları atılırken sosyal medyada da yine Fas'ın bir Afrika ülkesi oluşuna yönelik paylaşımlar yapılmaktadır. Fas'ın yarı finale gelene kadar İspanya, Belçika ve Portekiz'i yenmesi üzerinde sosyal medyada "sıradaki sömürgeci" gibi ifadeler yer almaktadır. Bu bağlamda Fas'ın yarı finaldeki rakibi olan Fransa ile maç oldukça önemlidir. Olası bir Fas galibiyetinde Fransa sokaklarında coşkulu kutlamalar oldukça muhtemeldir.

Fas Kralı 6. Muhammed Suudi Arabistan'ın Riyad kentinde ilki düzenlenen Çin-Arap Zirvesi'nde yaptığı konuşmada Çin ile Arap Dünyası arasındaki güçlü tarihî bağları vurgulayarak çok çeşitli sektörlerde iki taraf arasındaki iş birliğine dayalı ilişkilerin güçlendirilmesi ve sağlamlaştırılması çağrısında bulundu. Kral, zirveyi "tarihî bir olay" olarak nitelendirerek, bunun "Arap dünyasıyla Çin arasında uzun süredir devam eden ilişkileri" daha da pekiştireceğini dile getirdi. Kral ayrıca bu etkinliğin Asya'dan Kuzey Afrika'ya uzanan tarihî İpek Yolu'nu anımsamak açısından da önemli olduğunu belirtti.⁹⁶

• Tunus

Tunus 17 Aralık'ta genel seçimlere gidecek ve ülkedeki birçok parti, seçimi boykot etmektedir. Nahda'yı da içeren siyasi parti koalisyonu Ulusal Kurtuluş Cephesi 10 seçim karşıtı protesto çağrısında bulundu. Tunus Genel İşçi Sendikası'ndan (UGTT) ise farklı açıklamalar geldi. Önce yapılan açıklamada Genel Sekreter Nurettin Taboubi seçimlere yönelik son sert eleştirilerine rağmen seçimleri resmen boykot etmeyeceklerini ve UGTT üyelerinin uygun gördükleri şekilde oy kullanmakta özgür olduklarını belirtti. Fakat bununla birlikte UGTT, Tunus Ulusal Radyosu ve Ulusal Televizyonunun seçim günü ve ertesi gün grev yapacağını duyurmuştu. Fakat son zamanlarda hükûmetle özellikle IMF paketi konusundaki anlaşmazlık nedeniyle seçimi boykot edebilecekleri mesajını vermektedir. Taboubi yaptığı konuşmada, "belirsizliği ve bireysel yönetimi ile ülkenin kaderi ve demokrasi için sakladığı nahoş sürprizler nedeniyle mevcut yolu artık kabul etmiyoruz" şeklinde konuştu. Taboubi, Said'in yeni bir anayasa seçim yasası çıkarma konusundaki tek taraflı yaklaşımının sonucu olarak yaklaşan seçimin tadı tuzu olmadığını belirtti.⁹⁷

ABD Ulusal Güvenlik Konseyi Ortadoğu ve Kuzey Afrika Koordinatörü Brett McGurk liderliğindeki bir ABD heyeti Tunus'ta Cumhurbaşkanı Kays Said ile bir araya gelerek Said'in ön-

⁹⁶ <https://www.moroccoworldnews.com/2022/12/352928/king-mohammed-vi-calls-for-deepening-arab-china-cooperation>

⁹⁷ <https://www.reuters.com/world/africa/tunisia-ugtt-union-says-elections-expected-this-month-have-no-colour-or-taste-2022-12-03/>

müzdeki hafta ABD-Afrika Liderler Zirvesi için Washington'a gideceğini doğruladı. ABD Büyükelçiliğinin yapılan açıklamada, her iki tarafın da yaklaşan ABD-Afrika Liderler Zirvesi'ni ve Cumhurbaşkanı Said'in Washington ziyaretini memnuniyetle karşıladığı belirtildi. Görüşmede ABD tarafında Dışişleri Bakanlığı Yakın Doğu İşlerinden Sorumlu Baş Yardımcısı Yael Lempert ve Ulusal Güvenlik Konseyi Kuzey Afrika Direktörü Jeremy Berndt'in yer alırken Tunus adına Başbakan Necla Buden ve Dışişleri Bakanı Osman Cerandi bulunmuştur. ABD delegasyonu, 17 Aralık parlamento seçimleri öncesinde Tunus halkının demokratik, hesap verebilir ve şeffaf bir hükümet yönelik arzularına desteğini ifade etti. Ekonomik konularda ise heyet, "Tunus'taki yatırım ortamının iyileştirilmesine ve Tunus'un ekonomik istikrarını geliştirmeye ve Tunus halkı için ekonomik fırsatları artırmaya yönelik temel reformlar konusunda ABD desteğinin devam ettiğini vurguladı.⁹⁸

Tunus Cumhurbaşkanı Said, Suudi Arabistan'ın başkenti Riyad'da düzenlenen Çin-Arap Ülkeleri Zirvesi'ndeki oturumda bir konuşma yaptı. Zirvenin değişim ekseninde yeni bir yol açmak için fırsat olarak görülmesi gerektiğini belirten Said, barış ve kalkınmaya dayalı bir dünya kurma çağrısı yaptı. Said, "Barış olmadan kalkınma, adil kalkınma olmadan herkes için barış sağlanamaz. Yeni duvarlar inşa etmek istemiyoruz, aksine baltaların, dikenli tellerin ve sınırların olmadığı yeni bir binanın temelini atmaya çalışmalıyız" ifadelerini kullandı. Bazı ülkelerde sürdürülebilir kalkınma sağlanamadığı için yaşanan yoksulluk ve terör olaylarına dikkat çeken Said, "Halklar yoksulluk ve sefalet katlandıktan sonra gerçek ve somut bir kalkınmayı hak ediyor" şeklinde konuştu. Çin-Arap Ülkeleri Zirvesi'ne katılmak üzere dün Suudi Arabistan'a gelen Tunus Cumhurbaşkanı Said, Riyad'da Çin Devlet Başkanı Şi Cinping, Mısır Cumhurbaşkanı Abdulfettah Sisi ve Kuveyt Veliaht Prensi Meşal el-Ahmed el-Cabir es-Sabah'ın da aralarında bulunduğu bir dizi önemli isimle ikili görüşme yapmıştı.⁹⁹

98 <https://tn.usembassy.gov/the-united-states-national-security-council-delegations-visit-to-tunisia/>

99 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/tunus-cumhurbaskani-said-baris-ve-kalkinmaya-dayali-bir-dunya-kurma-cagrisi-yapti/2759964>

HAFTALIK RUSYA BASIN ANALİZİ

(5-11 ARALIK 2022)

• İran'da Rus Karşıtlığı Neden Artıyor?

“Carnegie Endowment” Düşünce Kuruluşunun Rusça sayfasında [“İran'da Rus Karşıtlığı Neden Artıyor?”](#) başlıklı değerlendirme yazısı yayımlandı. Makalenin yazarı Nikita Smagin, Moskova ile Tahran arasında ilişkilerin geliştirilmesi bağlamında ortaya çıkan engelleri ele almıştır. Yazıda, İran ile ABD arasında oynanan futbol maçının arifesinde, İran takımına destek amaçlı Rusça ve Farsça “İran, Rusya seninle!” yazılı bir videonun yaygınlaştığına dikkat çekilmiştir: “Görüntülerde söz konusu videonun Moskova'nın merkezindeki 'Ekim' sinemasının ön cephesine asıldığı belirtilse de daha sonra bu görüntülerin sahte olduğu ortaya çıktı. Buna rağmen güncel gündeme organik bir şekilde oturan hikâye Rusya'nın İran'daki Rus Büyükelçiliği tarafından bile yayımlandı.” Analist, ABD-İran maçı bağlamında bir hususa da değindi: “İran'da birçok kişinin kendi oyuncularını desteklemeyip millî takımın yenilgisine bile sevinirken, Rusya'nın ise tam tersine İran takımından yana olması çok şaşırtıcıydı. Nitekim Rus yetkililer bugünkü İran'ı Batı ile yüzleşmede ideal bir müttefik olarak görüyorlar.”

Tüm bunların yanı sıra Smagin, İran-Rusya iş birliğine engel olan tutumların hâlâ sürdürüldüğünü de göz ardı etmedi: “Tahran'ın merkezindeki Baharistan Meydanı'nda, Rus subay Vladimir Lyakhov liderliğinde ilk İran Parlamentosunun bombalanması anısına büyük bir anıt var. Ayrıca Ukrayna savaşının başlanması İran'da, Rus karşıtı duyguların daha da yoğunlaşmasına yol açtı. Ağ kullanıcıları, Sovyetlerin 1945-1946'da ülkenin kuzeybatı kısmını İran'dan ayırma girişimlerini hatırlatarak Tebriz'deki Sovyet tanklarının fotoğraflarını sosyal ağlarda yayımladı. Nitekim, çoğu İranlı için Rusya, emperyalist tehdidin bir parçası.” Uzmana göre, tüm bunların yanı sıra Tahran-Moskova arasındaki iş birliği, Rusya'nın İran halkıyla yakınlık hayalleriyle değil, Rusya'nın artan izolasyon bağlamındaki pragmatik çıkarlarıyla belirleniyor: “Rus diplomatlara gelince İran sokaklarının gerçek havasını gayet iyi fark ediyorlar.” Smagin, Moskova'nın Tahran ile yakınlaşmasının doğru zamana denk gelmediği görüşünü savundu: “Rusların İslam Cumhuriyeti bayrağının arka planında “İran, Rusya seninle!” gibi sloganları aslında Kazak Lyakhov'un hayaletini ortaya çıkarıyor ve İranlılar arasında Rus karşıtı duyguları daha da pekiştiriyor.”

• İranlı Yetkililer Protestoların Ortasında “Ahlak Polisini” Feshetti

İran Başsavcısı Mohammad Jafar Montazeri'nin 3 Aralık'taki “ahlak polisinin” kaldırıldığına dair yaptığı açıklama Rusya basınında yer buldu. “Vedmosti.RU” haber sitesinde yayımlanan [“İranlı Yetkililer Protestoların Ortasında 'Ahlak Polisini' Feshetti”](#) başlıklı uzman görüşlerine dayanan yazıda söz konusu haber, “Uzmanlar, reformlar hakkında konuşmak için çok erken olduğunu söylüyor” ifadeleriyle değerlendirildi.

Yazıda görüşlerine başvuru Dünya Ekonomisi ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsünden Aleksey Malaşenko'ya göre, ahlak polisi birimlerinden birinin kaldırılması kararı, İranlı yetkililerin önceki rotalarının yanlışlığını anladığını gösterebilir: "Söz konusu karar, bu tavizin sadece siyaseti değil, dini de ilgilendirmesinden kaynaklanmaktadır. Şimdi gözlemcilerin, ahlak polisinin kaldırılması bağlamındaki kararın sadece bir olay mı yoksa İran'da merkezî hükûmeti zayıflatma yönünde bir eğilim olduğunu anlaması önemlidir."

• Şi Cinping Riyad'da Nasıl Karşılandı?

Çin Cumhurbaşkanı Şi Cinping'in, Suudi Arabistan Kralı Selman bin Abdülaziz el-Suud'un daveti üzerine Riyad'a yaptığı resmî ziyaret Rusya basınında geniş yer buldu. "İzvestiya" gazetesinin 9 Aralık sayısında yayımlanan "[Şi Cinping Riyad'da Nasıl Karşılandı?](#)" başlıklı uzman görüşlerini içeren yazıda söz konusu haber "Ziyaret, ABD'de özel ilgiyle izlendi" ifadeleriyle değerlendirildi.

Yazıda görüşlerine başvuru Dünya Ekonomisi ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsü (IMEMO) Ortadoğu Çalışmaları Merkezinden Kıdemli Araştırmacı Nikolay Surikov, söz konusu ziyaret bağlamında durumu şu şekilde yorumladı: "Suudilerin yanı sıra tüm Ortadoğu, Şi Cinping'i nazikçe karşılayarak Washington'a, ABD'nin ana rakibiyle yakınlaşma da dâhil olmak üzere bölgenin dış ilişkilerini çeşitlendirme niyetinde olduklarını gösterdi. Ancak bu gelişmeler Riyad'ın, Washington ile bağlarının önemli olmadığı anlamına gelmiyor. Nitekim Çin, hâlâ Körfez'de tam teşekküllü bir askerî-politik oyuncu olarak hareket etmeye ve Arap monarşilerine güvenlik garantileri sunmaya hazır değildir."

Uzmana göre, tüm bunları göz önünde bulunduran Suudi Arabistan ve komşuları, iki süper güç arasında büyüyen çatışmaya çekilmekten kaçınmak için Washington ile Pekin arasında denge kurmayı tercih ediyor: "Dahası, Riyad'ın Pekin'le ilgili kendi iddiaları var: Suudiler, Çin'in jeopolitik rakipleri olan İran ve Türkiye ile aktif iş birliğinden memnun değiller. Bu nedenle söz konusu, ABD ile olduğu gibi müttefik ilişkiler değil, enerjiye dayalı kapsamlı bir stratejik ortaklıktır."

• Uzman, Rusya ile Avrupa Arasındaki Afrika Rekabetini Anlattı

AB Yüksek Temsilcisi Borrell'in, Rusya'yı destekleyen Afrikalıların samimiyetinin sorgulanabileceği konusunda yaptığı uyarı Rusya basınına yansıtılarak değerlendirildi. "Vzglyad" gazetesinin 9 Aralık sayısında yayımlanan "[Uzman, Rusya ile Avrupa Arasındaki Afrika Rekabetini Anlattı](#)" başlıklı uzman görüşlerine dayanan yazıya göre Borell, "Moskova'nın tutumunu destekleyen Afrikalıların "Donbass'ın nerede olduğunu ve Başkan Vladimir Putin'in kim olduğunu bilmiyorlar" ifadelerini kullandı.

Yazıda görüşlerine başvuru Rusya Bilimler Akademisi Çin ve Modern Asya Enstitüsü Direktörü Finans Üniversitesi Dekanı Kirill Babaev, Afrika rekabeti bağlamında Rusya ile Av-

rupa arasında ortaya çıkan durumu şu şekilde yorumladı: “Avrupa tarafından böyle bir mücadele dayatılırsa Rusya, Afrika’daki mevziler ve yerel sakinlerin zihinleri için savaşmalıdır. Afrika için savaş, bugün büyük güçler için ana savaşlardan biridir.” Uzmana göre, Afrika’da başta Fransa ve Birleşik Krallık ve kısmen Almanya’nın çalıştığını göz önünde bulundurmuş olursak AB’nin kıtada yeterince temsil edilmediği söylenebilir: “Aynı zamanda Orta ve Batı Afrika’da güçlü bir etkiye sahip olan Fransa’nın da konumunu kaybettiğini ve fiilen bölgeyi terk ettiğini görüyoruz. Rusya’nın Afrika’daki çıkarlarına gelince, en azı iki ülkede -Mali ve Orta Afrika Cumhuriyeti’nde- hâkim konuma geldi.”

Analist, Afrika devletlerinin, oldukça fazla siyasi talepte bulunan AB ile değil; kıta devletlerinin ekonomilerine yatırım yapmaya ve siyasi rejimlerini desteklemeye hazır olan Rusya ve Çin ile anlaşmayı tercih ettiklerini belirtti: “Dolayısıyla bugün Afrika devletlerinin çoğunluğunun tercihinin Avrupa yerine Rusya ve Çin olduğu söylenebilir.” AB’nin durumu bozma girişiminde bulunup bulunmayacağına gelince, “Bunun için Afrika ülkelerine yaklaşımını değiştirmesi gerekiyor ama bugün Avrupa Birliği değişim yapacak kadar iradeye sahip değildir” ifadelerini kullandı.

Afrika’nın hızla büyüyen bir nüfus ve pazarlar, madencilik sektöründe, lojistikte, nakliye sektöründe devasa fırsatlara sahip olduğuna dikkat çeken Babaev, “Rusya’nın kıtadaki konumunun güçlenmesinin beklendiği ikinci Rusya-Afrika zirvesinin önümüzdeki yıl yapılacak olması boşuna değil” şeklinde konuştu.